

Proletarec

IZHAJA VSAK ČETRTEK

Naročnina—Subscription Rates:
United States and Canada: \$2.50 vse leto (per year) \$1.50 pol leta (half year.) Foreign Countries: \$3.50 za leto (per year), \$2.50 pol leta (half year)

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

Owned and published by—Lastnik in izdajatelj: JUGOSLOVANSKA DELAVSKA TISKOVNA DRUŽBA (So. Slavic Workmen's Publishing Co.) Chicago, Ill

ŠT. (NO.) 597.

CHICAGO, ILL., dne 20. febr. (February 20.) 1919.

LETO (VOL.) XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

Liga narodov.

Proti koncu zadnjega tedna je bila v Parizu izdelana konstitucija za "ligo narodov" in brzojav je raznesel besedilo tega dokumenta po vsem svetu. Malokatero izmed vprašanj, s katerimi se ima baviti mirovna konferenca, je zbujala v mislečih krogih po vsem svetu toliko živahnega zanimanja kolikor ravno liga narodov, ki je imela na eni strani najbolj navdušene zagovornike, dočim so jo na drugi strani najbolj cinično zasmehovali. Sedaj, ko je ustava za to nameravano mednarodno zvezo izdelana, dobiva stvar jasnejšo obliko in daje konkretnjšo podlago, da si je moči napraviti mnenje o njej.

Ideja lige narodov je na vsak način velika in zdrava. Četudi ne more nobena samo politična mednarodna zveza z absolutno zanesljivostjo preprečiti vojn, ker izvirajo vzroki vojn še iz drugih, s politiko le posredno spojenih momentov, si je vendar moči misliti zvezo narodov, ki bi lahko odstranila mnogo vzrokov vojn, ublažila mnogo nasprotij in vplivala na to, da bi se razni konflikti izravnavali brez prelivanja krvi. Dokler ni mogoča taka svetovna organizacija, v kateri bi bila sploh odpravljena tista velika in nevarna nasprotja, iz katerih se izlegajo vojni konflikti, bi bila že taka omejena garancija veliko vredna in vsak resnični prijatelj človeškega napredka bi moral z veseljem pozdraviti mednarodno organizacijo, ki bi bila sposobna postaviti mir na trdnejšo podlago.

Vpraša se, koliko take garancije je pričakovati od lige, ki bi bila ustanovljena na podlagi konstitucije, izdelane v Parizu. Pri tem je seveda treba vpoštevati, da je ta ustava doslej le provizorij; le malo več je kot načrt, za katerega ne zadostujejo podpisi mirovnih delegatov, ampak more dobiti veljavo šele tedaj, kadar ga odobre ljudska zastopstva vseh prizadetih držav. Dotlej more biti ta konstitucija le na kodiskuziji in nobenega dvoma ni, da bo podvržena vsakovrstni kritiki na vseh koncih in krajih.

Medtem ko je zelo potrebno, da se res izvrši vsestranska kritika, je pa tudi jako važno, da se ne kritizira le zaradi kritike, ampak z resnim namenom. Enostavno zasmehovati stvar je nezmislno, prav tako kakor je nespametno sprejeti jo, ne da bi se ogledala. Kadar se bo o njej definitivno sklepalo, morajo tisti, ki bodo oddajali svoje glasove, imeti dovolj materijala na razpolago, da bodo mogli odtehtati vse prednosti in pomanjkljivosti in vzeti v poštev vse možne posledice pogodbe, za katero glasujejo.

Liga narodov je dobila tekom vojne svojega najglasnejšega zagovornika v predsedniku Wilsonu. Ne more se reči, da je bilo med zavezniki na drugi strani oceana enako mnogo navdušenja za stvar. Ko se je v Parizu sešla zavezniška konferenca, je nekaj časa izgledalo, da ne dobi liga narodov sploh toliko pristašev med mirovnimi delegati, kolikor bi jih bilo treba, da postane iz moke kakšna pogača. Zdi se, da je Wilson moral porabiti precej močan moralen pritisk, da je sploh mogel rešiti svojo idejo. Posledica pa je, da je opozicija očitno nalila precej vode v njegovo vino in da izgleda izdelana konstitucija dokaj drugače, kot je bilo pričakovati na podlagi raznih Wilsonovih govorov pred in po vstopu Amerike v vojno.

Kar obuja v nas prve pomisleke, je metoda, po kateri je konferenca doslej obravnavala to vprašanje. Tudi v diplomaciji je zelo važno jemati občutke narodov v poštev. Čuvstveno življenje ni nič manj pomembno od umstvenega in pogostoma so sentimentali igrali večjo in odločilnejšo vlogo od argumentov razuma. Kdor ne zna v praktični politiki računati s tem, bo vedno delal napake, ki lahko postanejo usodepolne. Zdi se pa, da se je baš v Parizu precej pozabilo na to. Doslej se je na konferenci na Quai d'Orsay kolikor toliko preziralo, da ni tam reprezentiran ves svet, da pa vendar ves svet misli in čuti in dobiva pri tem včasih prav neprijetne vtiske.

Gospodje v Parizu bi se morali varovati nastopov, ki zbujaajo v nekaterih, n. pr. nevtralnih narodih mnenje, da se smatrajo za edino poklicane gospodarje sveta, ki določajo po svoji suvereni volji vso bodočo usodo narodov. Po izjavah predsednika Wilsona, ki so donele po vsem svetu, je bilo pričakovati kaj drugega. Njegovo večkratno naglašanje svetovne demokracije je moralo vzbujati mnenje, da bodo tudi procedure pri predelavanju sveta imele demokratičen značaj, katerega pa je bilo doslej v marsikaterem oziru pogrežati.

Kar se tiče lige narodov, je vsaj vtisk, ki ga dela dosedanje postopanje tak, kakor da imajo nekateri zavezniški diplomati malo smisla za Wilsonove ideje. Liga, kakor smo jo razumeli po predsednikovih izjavah, bi morala biti prostovoljno in na demokratičen način sklenjena zveza narodov in vsaj cilj bi moral biti ta, da bi obsegala vse narode. Seveda bi bilo neumno opustiti tako organizacijo, če bi se slučajno uporila ta ali ona država ali pa kakšna majhna sku-

pina državice. Toda zveza, ki bi obsegala le en del narodov, pa bi v njej manjkal znaten del sveta, ne bi imela nobene pravice, da bi se imenovala liga narodov, ker ne bi bila v bistvu nič drugzega, kakor dose-danje raznovrstne aliance. Njena vrednost za ohranitev miru pa bi bila prav tako dvomljiva kakor nekdanja "sveta alianca", srednjeevropska trozveza, ententa i. t. d.

Narodi pričakujejo od mirovne konference ustvaritev novega sveta. Ali nekateri izmed diplomatov, zbranih v Parizu, so tako vkoreninjeni v starem svetu, tako vajeni starih metod, da imajo poglede neprenehoma obrnjene nazaj in so nesposobni, da bi jasno gledali naprej. Vedno vidijo le stare grupacije sil in se ne morejo povzpeti do misli, da je treba pokopati večino tega, kar je bilo, pa napraviti nekaj bistveno drugačnega. Zato ima tudi liga narodov v njihovih predstavah meglene oblike in je ne morejo spoznati v njenem pravem obsegu.

V mnogih državah je že sedaj opaziti neprijetno razpoloženje, ker imajo narodi občutek, da se pripravlja liga narodov kot diktat in jim ne bo dovoljeno nič drugzega, kakor da se mu podvržejo. Demokratično pa bi bilo, da sodelujejo pri posvetovanju in sklepanju vsi, ki naj bodo udeleženi pri svetovnem društvu. Tudi če smatra pariška konferenca svojo konstitucijo le za načrt, kar v resnici je, bi bilo taktično priporočljivo, da bi bila to na primeren način izrekla in dala vsem prizadetim narodom zagotovilo, da ne bodo stali pred alternativo reči "da" ali pa "ne", temveč da bodo mogli pred definitivnim sklepanjem demokratično izraziti svoje mnenje in ga položiti na tehtnico. To bi se moralo vpoštevati tudi iz racionalnih razlogov; kdo bi mogel a priori reči, da ni n. pr. na Norveškem nekoliko prav tako dobrih ali pa morda boljših glav, kot so tiste, ki so zbrane v Parizu?

Kar se tiče konstitucije, kakor je objavljena in ki predstavlja pač kompromis raznih na pariški konferenci nastopajočih struj, bo treba o njej podrobneje govoriti. Njena glavna pomanjkljivost je precej velika nejasnost izraza, ki dovoljuje raznovrstne razlage, in obsega vsled tega nevarnost konfliktov, ki lahko postanejo kritični. Pa tudi stvarno je v mnogih ozirih premalo določena. Preveč reči prepušča odločitvam, ki lahko postanejo preveč slučajno. Tudi mislimo, da je pustila iz vidika razne probleme, ki takorekoč kriče po internacionalni ureditvi in brez katerih bi bile funkeije svetovne lige zelo nepopolne.

Na noben način ne preziramo težav, s katerimi je tako delo spojeno. Priznavamo tudi, da ne more biti liga narodov v sedanjem času, ko je še toliko nasprotij živih, ko je nezaupnost in strah pred bodočnostjo še na vseh koncih in krajih močan, le kompromis. Kajti vsak sporazum, kjer ne vlada absolutno soglasje, je mogoč le na podlagi kompromisa. Pri tem je pa vendar treba vpoštevati, koliko odnehanja in eventualno koliko žrtve je sporazum vreden. Doba do končnega sklepanja bo dovolj dolga za tako razmotrivanje in tehtanje, in če bo zadostna dobra volja, bo tudi mogoče odpraviti netečno razpoloženje in izravnati marsikakšen nesporazum in tako pripraviti delo, da bo kolikor mogoče popolno. Ali zelo

mного dobre volje je rujno treba in vsaka avtokratična želja se mora umakniti pravi demokraciji. Si-cer bo ves trud zaman.

Amerikanizem in socializem.

Velika kampanja, da gre vse javno ameriško življenje nazaj v blažene čase kapitalističnega grabeštva, je v polnem tiru. Najnovejši na programu za to kampanjo je Charles E. Hughes, propadli republikanski kandidat za predsednika pri zadnjih volitvah. Njemu je posebno ležeče na tem, da ne pride ničesar pod državno kontrolo in upravo. Nedavno je govoril o teh problemih v zavodu za umetnost in znanost na Columbia vseučilišču. S svojim govorom je pokazal, da je največji nasprotnik novih eksperimentov, novih idej in demokracije.

V svojem govoru je hotel prikazati, kako nasproten je socializem amerikanizmu.

Mi na duhu revne in zapeljane duše, ki gledamo na stopnjevano razširjenje vlade ljudstva na vse panoge človeške aktivnosti, smo mnenja, da si amerikanizem in socializem nista prav nič nasprotna. Toda navadno se od strani reakcionarnih duš vprašuje takole: "ali si za amerikanizem ali za socializem?" Kaj naj to pomeni? Kako naj se to razlaga? — Mnogi na shodu, kjer je govoril Hughes, so izjavili, da si ta dva pojma prav nič ne nasprotujeta, ampak da drug drugega izpopolnjujeta. Res je tako; ampak tisti, ki stavijo taka vprašanja, se poslužujejo besede amerikanizem, da zakrijejo svoje reakcionarne namene. Vzemimo to vprašanje malo v pretres, da vidimo, zakaj reakcionarni gospodje pripovedujejo, da je eno ali drugo mogoče, ni pa mogoče oboje hkrati.

Ali gospodje mislijo, da je amerikanizem in ameriško to, če se pusti mladoletne otroke delati v tovarni, da iz dela mladeži dobe v svoj žep več umazanih dolarjev? Ali je ameriško prizadevanje, da se drži kolikor mogoče nizke plače in dolge delavne ure ter upiranje zahtevam, da se izboljšajo delovne in zdravstvene razmere v tovarnah, rudokopih, na železnicah itd.? Ali mislijo, da je ameriško to, če se protivijo priznanju delavskih organizacij, pripoznanje pravice, da se delavec lahko organizira? Ali je morda ameriško to, če se kdo z vsemi silami upira potom vlade proti volji ljudstva, ki se pridružuje času primernim akcijam, da si izboljša družabne razmere? Ali morda gospodje mislijo, da je ameriško to, če se zagovarja profitarstvo? Ni se treba ozirati na to, kako se gospodje pridrušajo, da tega ne mislijo in da to res ni ameriško — njih dejstva govore glasneje kakor vse besede. Njih dejanja potrjujejo, da se njih amerikanizem faktično vjema s takim mišljenjem. Vsled tega je lahko vsakemu razumljivo, kaj oni mislijo, ko govore o amerikanizmu. Na amerikanizem nima nihče patenta ali hipoteke. In mnogi socialisti so veliko bolji Amerikanci, kakor pa tisti, ki nosijo to besedo pri vsaki priliki na jeziku in hočejo ljudem dopovedati, da je socializem nasproten amerikanizmu. Besede nas ne smejo prav nič motiti. Nam je razumljivo, kakšen amerikanizem bi bil gospodi po volji. Dobra plača, skrajšanje delovnega

časa, dobre zdravstvene in varnostne naprave v tovarnah in ugodne prilike doma, ki so posledica prvega, so dobre, ne glede pod kakšno tvrdo se izvršujejo ali obstajajo. Cvetka diši vsled svoje lastnosti, ne pa vsled imena. Manj plače, dolg delovnik in slabe družabne razmere je slabo, pa imenujte to kakor hočete. Gniloba smrdi, pa ji recite, da je najboljši parfum.

Kakor v gledišču, tako je treba tudi v javnosti vedno paziti na zle igralce, ki se poslužujejo trikov, da bi napravili na javnost dober vtis in prevarili ljudstvo. Ker ga z dejanjem ne morejo prevariti, skušajo to doseči z lepimi frazami. Na dan pridejo na pr. z ameriško zastavo, in naravno vsak aplavdira — ne trikom, ki se jih v ta namen poslužujejo, ampak zastavi, ki je all right. Tako je z amerikanizmom, ki ga izrabljajo v svojo korist, da skrivajo za njim svoje zlobne namene. Na ta način skušajo preplašiti delavstvo in ga odvrniti od napredka. Prikažati hočejo, kako je socializem nevaren amerikanizmu ter ga slikajo kot nekakšno strašilo. Toda ni se treba dati preplašiti, ni se treba dati zapeljati od besed. **Po njih delih jih sodite.** Amerikanizem in socializem si nista prav nič nasprotna, kajti nikjer ni zapisano, da je dober Amerikanec le tisti, ki odobrava ali zastopa reakcijo in je nasproten vsemu, kar je naprednega in služi ljudskemu blagostanju.

Drskar.

Socializem ni utopija.

Našemu svetu manjka gotovo marsikaj; ali raznovrstnosti ima skoraj dovolj, večasi nemara še preveč. Tudi med ljudmi je velika. Med mnogoštevilnimi variacijami je tudi vrsta ljudi, ki jih je sram, da bi bili socialisti.

Razume se kar samo ob sebi, da nimajo taki čudaki prav nobenega pojma o socializmu; kajti če bi ga poznali, bi mu lahko nasprotovali, lahko bi ga sovražili, ali nikdar ne bi mogli prihajati na tako absurdno misel, da bi moralo biti kakšnega človeka sram zaradi socializma.

Dosti je idealov, katerim človek lahko posveti svoje stremljenje, če noče živeti kakor bacek iz dneva v dan, sprejemajoč ponižno in ravnodušno, kar pač prinese življenje. Med najvišjimi ideali našega časa pa je socializem.

Če posveti človek svoje delo socialističnemu cilju, ima pravico, da je ponosen, ne pa da bi ga bilo sram. Kajti s tem, da služi velikemu idealu, poviša človek samega sebe.

Ali pa je socializem res velik? V čem je njegova veličina?

Socializem spoznava in uči, da zahteva človeško življenje napredek. Tam, kjer ni napredka, je neizogibno mrtvilo. Življenje je gibanje. Ves svet je osnovan na gibanju. Naša zemlja, ki se nam zdi mirna, nepomična, kakor da je vkopana v kakšno vse-mirsko skalovje, se suče sama okrog sebe in okrog sonca; to sonce pa potuje po vesoljnosti v določeni

smeri in mi potujemo z njim. Naša luna nas spremlja, mi pa spremljamo sonce. In vse neštete zvezde v neskončnem prostoru, kar jih vidimo in kar jih ne vidimo, se sučejo in gibljejo. Meglovine v neizmernih daljavah, iz katerih se šele razvijajo novi svetovi, so polne gibanja.

Če obrnemo svoj pogled iz velikega v malo, opazimo povsod isti zakon. Cestna mlaka se zdi človeku slika absolutne lenobe. Ali tudi v njej ni miru. Na milijone, na milijarde bitij živi v njej, neskončno majhnih, da jih opaziš le v drobnogledu; ali bitja so in žive in se gibljejo.

Gibanje je življenje.

Če pa potegnemo od sedanosti črto nazaj do skrajnih časov preteklosti, o katerih nam more kaj povedati znanost, ki ne čita le v knjigah, ampak tudi v zvezdah, v zraku, v rastlinah, v zemlji, v vsem; kar je zemlja v vekovih shranila v svojem krilu, tedaj spoznamo ob tej črti, da ima vse gibanje gotovo smer.

Vse je razvoj. Iz malega zrna se razvije kal, iz kalí stebelec; na njem se pojavijo popki, iz njih se razvije listje, cvetje. Iz ogromne plinaste megle se je razvil solnčni sistem s svojim centralnim telesom, s planeti, trabanti, planetoidi, kometi.

Ves razvoj označuje napredek. Vse se razvija iz enostavnega v sestavljeno, iz grobega v fino, iz malo primernega v bolj primerno. Vse naše živalstvo, ki nam služi v neštetihih ozirih, se je razvilo iz živali primitivnejših vrst. Drevje, ki nam danes rodi najzlahtnejše sadje, je nekdanj rodilo lesnike in neužitne plodove. Človek sam je produkt razvoja.

A človeška družba?

Tudi ona ne stoji, ne more stati izven vesoljnih zakonov. Vemo, da se je tudi ona razvijala, in vemo, kako se je razvijala.

Iz najenostavnejših začetkov se je razvila do današnjega, neskončno kompliciranega kapitalističnega organizma.

Svetovni zakoni se ne ustavijo nikjer in nikdar. Razvoj tudi v človeški družbi ne more obtičati nikdar in nikjer. Dokler bodo na zemlji ljudje, se bo njih družba razvijala. Okameneti ne more.

Kdo bi mogel oporekati tej resnici?

Toda — veliko vprašanje se javlja:

Koliko vpliva je imela človeška družba sama na svoj razvoj? Koliko zavednega vpliva?

Vse življenje, vse oblike družbe in vse njih izpremembe so bile odvisno od razmer, nekoliko večasi od posameznih individualnosti, toda v zelo majhni meri, v veliko manjši, nego se navadno uči.

Človeška družba kot celota pa še ni prišla do zavesti. Podvržena je bila vsakovrstnim vplivom; sama ni mogla vplivati na svoj razvoj, ker ni imela enotnega družabnega čuta, enotne družabne misli, ker ni imela svoje volje in svojih ciljev.

Socializem hoče povzdigniti človeško družbo na tako stopnjo, da bo mogla s svojo roko poseči v svoje življenje.

Človeška družba ne more postati vsegamogočna. Ona je le majhen del vesoljnosti in življenja v vesoljnosti. V neskončnosti svetov ni človeška družba več

kakor rod mravelj in trop kobilic. Človekove sile so omejene in omejene ostanejo tudi sile njegove družbe.

Socializem ne leta za utopijami in ne obljubuje vsegamogočnosti.

Ali — naj smo še tako majhni v vsemirju, človek je človeku vendar največ; človeško življenje mu je največ vredno, človeški cilji so mu najvišji.

Socializem hoče zbrati vse sile človeške družbe, danes neurejene, kaotično delujoče, pogostoma druga drugo uničujoče, da dosežejo v harmoniji najvišji učinek.

Socializem hoče, da postane človeška družba enoten organizem, ki bo sposoben za enotno socialno voljo in si bo mogel postaviti družaben cilj.

Socializem hoče, da se človeštvo zave samega sebe. Namesto da bi bila človeška družba igrača, žoga, ki jo mečejo neznane sile sem in tja, naj v bodoče s svojo roko poseže v svojo usodo, naj po svojem spoznanju in po svojih potrebah razumno ravna svoj razvoj.

Kdo nam more označiti višji cilj za človeka?

Kdor posvečuje svoje delo največjemu, kar je mogoče, nima vzroka, da bi ga bilo sram, ampak lahko je ponosen. Čim več stori za veliki cilj, tem opravičenejši je njegov ponos.

Ne pravimo: Prevzeteni. Človek je vedno le človek, zato ni prevzetnost nikogar opravičena. Ali kjer je spoznanje vrednosti, tam je ponos. In vrednost socializma je tako velika, da je ne presega v sedanjosti nič.

F. V. Krejči:

Naboženstvo in klerikalizem.

Ko je postal Ivan XII. papež, je bil 19 let star. On je potratil ogromne vsote za konje in pse. Vzdrževal je okoli 2000 konj. Zato je moral prodati mnogo škofij in cerkvenih uradov. Za njegove vlade se je živelo v Rimu kakor v Sodomi in Gomori." Papeško palačo je spremenil "sveti oče" v harem, cerkve v plesišča. Nobena častna žena se ni upala na ulice, kajti Ivan XII. je oskrnil vse: devojke, vdane žene in vdove, da, celo na grobih svetih apostolov." Tako piše škof kremonski, Luitprand. Cesar Oton I. je radi tega sklical sinodo in tam so pripovedovali očividci, da je posvetil nekega diakona v konjišnici za škofa, da prodaje škofovske stolice za denar, dalje, da je napravil desetletnega fanta za škofa v Lodi, imel ljubezensko razmerje z neko vdovo in obenem z njeno nečakinjo, da je občeval spolno s priležnico svojega botra, da je dal oslepiti svojega botra, kardinala Ivana pretepsti, zažgati nekaj hiš, da ne moli nikdar brevirja, da je pil na zdravje hudiča in molil k Veneri i. t. d. Čeprav je proklel cesarja in udeležnike sinode, je moral vendar bežati; prej pa je odnesel še zakladnico iz cerkve sv. Petra. Kmalu pa se je rimskim damam stožilo po vselem Ivanu in omogočile so mu povratek. Za kazen

je dal kardinalu Ivanu odsekati roko, kancelarju Azonu iztrgati jezik, odrezati nos in odsekati palce na rokah, škofa Otgara iz Spey ra pa je dal bičati do smrti. Dolgo se Ivan ni veselil svojega povratka. Ko je odpeljal nekemu rimskemu plemiču ženo, ga je le-ta zasačil in na mestu ubil.

Tretjega Ivanovega naslednika so morali Rimljani radi njegove okrutnosti spoditi.

Papeža Ivana XIV. je vrgel njegov tekmeec papež Bonifacij VII. v ječo in zastrupil (984). Ali tudi Bonifacij ni sedel dolgo na papeškem prestolu. Po 4 mesecih je umrl, njegovo truplo pa so vlačili po ulicah in je pustili čez noč pri spomeniku Marka Avrelija.

Tudi Ivana XVI. je ujel njegov tekmeec Gregor V. (996—999), mu dal izžgati oči, odrezati jezik, odsekati nos in ušesa, tako razmrevarjenega posaditi v duhovskem oblačilu na osla in ga voditi po ulicah. Gregor V. je bil tudi prvi, ki je proglasil interdikt nad celo državo (Francijo). Dandanes papež lahko proklinja, kakor mu je drago; za to se nikdo več ne zmeni. Drugače pa je bilo v pobožnem srednjem veku. Tedaj dežele ni mogla doleteti večja nesreča kakor interdikt. V kraju, nad katerim je bil proglašen interdikt, se ni smela brati maša, ne podeljevati svetih sakramentov, vse cerkve so bile zaprte, zvonovi so utihnili, mrtvi so se pokopavali brez obredov, poroke so se vršile na grobeh.

Silvester II. (999—1003) je velika izjema. On je bil zelo učen, podpiral je znanosti in uvedel arabske številke v zapadne dežele. Zato je on tudi edini papež, o katerem vedo papeški zgodovinarji gotovo, da ga je vzel vrag.

Benedikt IX. (1033—44) je postal papež, ko mu je bilo 12 let! Njegov oče, grof Alberih, mu je kupil papeško čast. Ali mladi "sveti oče" se je obnašal tako grdo, da so ga morali Rimljani prognati. Ko se je pa vrnil, je prodal papeštvo Gregorju VI. za 1500 liber (okoli 600.000 K).

Do Gregorja VII. je volilo papeža ljudstvo. Še le ta papež mu je vzel to pravico in določil, da imajo voliti papeža vnaprej samo kardinali. Gregor VII. je pravzaprav ustanovitelj papeštva in papeške svetovne politike. Komaj je bil izvoljen, je proglasil celi svet za fevd papeške stolice. Vladarje, ki tega niso priznali, je proklel. Iz cerkve izobčenemu vladarju pa je bila po cerkvenih naukih odvzeta vsa moč in dostojanstvo in vsi njegovi podložniki so bili odvezani od prisege zvestobe in pokornosti. Gregor VII. je mislil, da je treba v doseg častihlepnih svojih namenov pretrgati vse vezi, ki vežejo duhovništvo z družbo. In ker je izmed teh vezij zakonska najmočnejša, je prepovedal duhovnikom zakon in uvedel prisiljeni celibat (1073). Seveda je naletela ta prepoved na silen odpor, ki je trajal dve stoletji. Naposled pa je duhovništvo podleglo papeški vsemogčnosti, ampak to prisiljeno duhovniško brezženstvo se je nad cerkvi grozno maščevalo in se maščuje še dandanes. Gregor VII. je umel tudi ljubezen do bližnjega. Imel je spor z nemškimi cesarjem Henrikom IV., ga izobčil iz cerkve in ko je ga prosil za

odpuščanje, ga je pustil v spokorniški srajci, gologlavega in golonogega stati v snegu tri dni in tri noči na dvorišču, da se je tresel od mrazu, lakote in žeje. Njegovo sovraštvo je bilo takšno, da je proglasil kot pravi kristjan na smrtni postelji, da ne odpusti Henrik in Vibertu.

Svoja načela je ovekovečil Gregor VII. v knjigi "Dictatus papae" (1075). Vseh je 27. Med njimi se nahajajo sledeča: Samo papež sme nositi cesarski ornat. — Vsi kralji in knezi morajo poljubljati papeževo nogo. — Papež sme cesarja odstavit. — Njegov ukrep ne more razveljaviti nikdo, ali on more razveljaviti vsako človeško določitev. — Rimski cerkev se ni zmotila nikdar in se po sv. pismu tudi nikoli ne zmoti. — Kdor ni z rimsko cerkvijo, ni katolik. — Papež more odvezati podložnike od prisega zvestobe, katero so prisegli svojemu knezu. —

Ta načela so udeležili njegovi nasledniki. Ravnali so s kralji in narodi kakor z igračami. Izmed njih se je odlikoval papež Inocenc III. (1198—1216). Angleškega kralja Ivana, ki se mu ni hotel pokoriti, je proklel, proglasil nad Anglijo interdikt in pozval obenem francoskega kralja Filipa, da vdere z vojsko v Anglijo in kralja s silo vrže raz prestol. Pozneje je angleškemu kralju sicer odpustil, ali zato mu je moral plačevati davek.

V 12. stoletju se je povajala v južni Franciji setka Albigencev, ki je hotela, da bi se vrnili kristjani k prvotnemu krščanstvu evangelija. Inocenc III. je ukazal pridigovati zoper nje križarsko vojno, v kateri je bilo ubitih mnogo tisoč Albigencev.

Inocenc III. je ustanovil tudi spoved (1215) in "sveto" inkvizicijo. Ta inkvizicija je obsodila in sežgala na tisoče nedolžnih ljudi. Ona je in ostane za vedno krvav madež v cerkveni zgodovini.

Gregor IX. (1227—41) in Inocenc IV. (1243—54) sta imela hudo borbo z svobodomiselnim cesarjem Friderikom II. Bil je že pakrat proklet, ko se je vzdignil z vojsko proti Rimu. Inocenc IV. je bežal v Lyon na Francoskem. Ko se po zastrupljenju cesarja vrnil zopet v Rim, prebivalci Lyona niso imeli vzroka žalovati za njim, kajti kardinal Hugon piše: "Mi smo si stekli za vas, prijatelj, nemalo zaslug. Pri našem prihodu smo našli tukaj komaj tri ali štiri vlačuge; pri našem odhodu pa vam zapuščamo eno samo veliko kurbišče, ki se razprostira od vzhoda k zapadnim vratom po celem mestu."

L. 1294 je bil po "svetem duhu" zvoljen za papeža pobožni in nevedni puščavnik Celestin V. Kardinal Benedikt iz Gaete pa bi bil postal rad papež. Zato je dal napraviti do Celestinove spalnice skrito cev in zaklical, ko je nekoč Celestin molil: "Celestine, Celestine! odloži svoj urad, kajti to breme je pretežko za tebe." Bedak Celestin je menil, da je to božji glas in je odstopil. Kardinal Benedikt je nato podkupil gardinale in je bil zvoljen za papeža (Bonifacij VIII.). Ali novega papeža je skrbelo, ker so smatrali nekteri Celestinovo odpoved za neveljavno. Da napravi temu konec, ga je dal ujeti, zapreti v gradu Fumona in izstradati do smrti (1296).

Bonifacij VIII. je bil ravno tako častihlepen ka-

kor večina njegovih prednikov. Francoski kralj Filip IV. Lepi pa takšne brezpogojne pokorščine ni priznal. Papež mu je pisal: "Škof Bonifacij Filipu, francoskemu kralju! Boj se boga in spoštuj njegove zapovedi! Po tem imaš vedeti, da si nam v duhovnih in posvetnih stvareh podložen. — Kdor misli drugače, tega smatramo za krivoverca."

Kralj Filip mu nato odgovori: "Filip, kralj francoski, Bonifaciju, ki se izdaja za papeža! Vedeti moraš, velebedak, da mi v posvetnih stvareh nikomur nismo podložni. Kdor misli drugače, tega smatramo za bedaka in noreca." Na to je Bonifacij VIII. Filipa proklel. Leta pa je poslal vojsko v Anagni, kjer je zboroval papež z kardinali in ga dal zapreti. Ko ga je ljudstvo osvobodilo, so ga kardinali vnovič zaprli. V ječi pa si je v blaznosti razbil lgavo ob zidu. Tako je kančal Bonifacij VIII., kakor se mu je prorokovalo vnaprej: "Splazi se na papeški prestol kakor lisica, vladal bo kakor lev in umre kakor pes."

Umrli je kakor pes in živel kakor prase. Proglasil je javno, da nečistot in prešeststvosvanje ni greh, ker je bog zato vstvaril moža in ženo. Živel je z vdano ženo in obenem z njeno hčerko in zlorabljal svoje služabnike za protinaravno nečistost, tako da so se ti potem nazivali med sabo "priležnice svetega očeta." —

Kakšno vero da je imel ta "sveti oče", moremo razvideti iz izrekov, katerih ga je obdolžil Filip IV. pri papežu Klementu V. "Sveti oče" se je izrazil: "Bog mi pomoz, da bi se mi dobro godilo na svetu, za oni svet mi nič ni mar." — "Živali imajo ravno tako dušo, kakor ljudje. — Nesmisel je verovati v enega in trojedinega boga. — V Marijo verujem ravno tako malo, kakor v oslico in na njenega sina tako malo, kakor v oslička. Marija je bila žena kakor je bila moja mati — itd. In vkljub temu ga je proglasil Klemen V. za svetnika.

S Klemenom V. se začinja "babilonsko jetništvo". Filip IV. je smatral za koristno, imeti papeže vedno pri roki. V ta namen jim je dal mesto Avignon, kjer so živeli na njegove stroške udobno in dobro. Filip IV. bi bil n. pr. rad imel bogato premoženje tempeljskega redu. Na njegov ukaz je papež ta red razpustil. L. 1310 je bilo sežgano 54 členov bogatega reda Kralj in papež sta si zaplenjeno premoženje razdelila.

(Dalje prihodnjč.)

NAROČNIKOM.

Kadar se preselite, naznanite nam vselej poleg novega tudi vaš prejšnji naslov.

Vse stvari, ki se tičejo poslovanja lista, kot naročnine, naročila knjig in koledarjev, oglase itd., pošiljajte na naslov:

PROLETAREC, 3639 W. 26th ST. CHICAGO, ILL.

Ako imate kake pritožbe glede nerednega poslovanja ali drugih uzrokov, ki so v zvezi s tem listom, jih pošiljajte nadzornemu odboru J. D. T. D. na naslov:

Philip Godina, 2814 So. Karlov Ave., Chicago, Ill.

KLUBOM JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

Te dni so bile razposlane na vse aktivne klube glasovnice o pravilih in Izjava, o čemur ima glasovati članstvo J. S. Z. Rezultat glasovanja mora dospeti v urad tajništva najkasneje do 27. maja t. l. Vsa navodila so na glasovnici za pravila.

Naši klubi so s par izjemami začeli zopet z rednim poslovanjem. Poleg tega se priglašajo tudi novi klubi in nekateri zaupniki pišejo po tiskovine za nadaljno ustanovitev novih klubov. Vse to so dobra znamenja, ki pričajo, da je slovensko delavstvo že toliko utrjeno v spoznavanju potreb dela, ki ga narekuje čas, da ga ne more odvrniti od organizacije, potem katere je bilo uvedeno v politično svetovno areno, nobena mimoidoča kriza. Zato mu je treba dati kredit. Le tako naprej!

Poleg zanimanja za organizacijo seveda ne smemo pozabiti našega glasila "Proletarca", ki žal, vzlic svojemu moralnemu uplivu, ki ga ima ne samo v socialističnem, ampak tudi v republičanskemu gibanju, ne stoji gmotno tako, kakor bi bilo želeli. Vsled tega je priporočljivo, da vsak član J. S. Z. pridobi "Proletarcu" vsaj še enega naročnika. Vsa pojasnila glede nabiranja naročnikov daje upravništvo lista, 3639 W. 26th street, Chicago.

Sodrug!

Naša Zveza mora imeti do jeseni najmanj 4000 članov in Proletarec najmanj 2000 novih naročnikov! S tem številom članov v J. S. Z. in novimi naročniki "Proletarca" bomo brez skrbi računali na naloge, ki jih ima v načrtu J. S. Z. Dokler ne opravimo tega dela, ne smemo misliti na odmor.

Kontroverze, ki obstajajo v tej kritični dobi mednarodnega socializma po vsem svetu, nas ne smejo prav nič motiti pri temu delu. Čas bo prišel, ko se bodo vse te struje različnega mišljenja o taktiki zopet strnile v enoto, kajti interesi svetovnega delavstva so eni: v odpravi kapitalističnega sistema z nadomestitvijo socialistične družbe.

Kdor zasleduje sedanjí politični in gospodarski položaj po svetu, lahko vidi, da razlike v mišljenju o taktiki, kako naj bi bil urejen ali preurejen svet po vojni, ne obstajajo le med socialisti, temveč med kapitalisti in meščanskimi krogi samimi, le da nas to ne sme uspavati in tolažiti. Kakor je vojna, ki ni prišla v nobeni deželi po iniciativi delavskih slojev, prinesla proletarjatu šolo za uravnanje bodočega dela in taktike, tako je zmešala in osupnila vsled rezultatov, ki jih je rodila vojna, elemente, ki so gojili sistem, ki jo je povzročil. Sedaj iščejo potov, taktike, potem katere bi jo bilo mogoče odpraviti. Ali jo odpravijo, če ostane vse pri starem, če ostane načelo privatnega lastništva proizvodjalnih in distributivnih sredstev še v nadalje v tej smeri in brez vsake od-

govornosti za posledice, ki padejo na delavske mase? Ne.—

Na mirovni konferenci se slišijo različni glasovi — med drugimi prav krepko oni imperialistov, ki navidezno pritrjujejo predsedniku Wilsonu, a se vendar ne morejo ločiti od starih diplomatičnih metod, od metod, ki ne morejo roditi nič drugega, kakor to, kar se je začelo leta 1914. Toda konferenca še ni končana, in ko bo končana, bomo videli, kaj ima proletarijat pričakovati od njenih zaključkov.

Iz poročil, ki jih prinašajo listi iz mirovne konference je posneti, da se IV. točka ustave na podlagi katere bo upravljan mednarodni Biro za delavstvo, opirajoča na točko 20 Lige narodov bavi z minimalnim programom mednarodnega delavstva. Med drugimi pravicami in določbami za izvedbo delavskega programa najdemo sledeče: Preprečenje brezposelnosti potom sprejetja zakonov, ki nalagajo državam, da odrede javna dela; dalje uvedbo kooperativne registracije brezposelnih od strani držav in podjetnikov, da se na ta način razdeli delovne moči enakomerno in tako vzdrži fluktuacijo zahtevanja delovne moči v ravnotežju; da se da brezposelnim v večjih industrialnih krajih prilika poduka; sistematičen način nadzorovanja tovarn in podjetij z ozirom na varnost in zdravje delavcev; protekcija otrok, mladoletnih ljudi in žena, kakor tudi da dobe otroci poduk in reguliranje nočnega dela za mladež sploh; omejenje dela otrok na polovico tistega časa, ki ga opravljajo odrasli; priznanje organiziranja delavcev in pravico mirnega piketa ali delavske straže, kjer se vrši štrajk; določitev mednarodnega minimalnega časa za delo; (zakaj ne maksimalnega?) regulacija dela v malih tovarnah in delavnicah in regulacija mednarodne trgovine na podlagi odredb, ki jih izdelata zato postavljena komisija itd.

Ne ve se še, kako bo mirovna konferenca odredila stališče z ozirom na samoodločevanje narodov, in dali bo sprejela načrt za minimalno delavno plačo, na podlagi katere imajo vse države gledati, da se uravna v podjetjih poprečna mednarodna delovna mezda. Poleg tega je še več drugih točk, zapadenih v Wilsonovem programu, o katerih se ne ve, če bodo sprejete, zavržene ali sterilizirane.

Toda naj se na mirovni konferenci zaključí že karkoli, eno je gotovo: konečno bo imel besedo o teh zaključkih proletarijat. Če bodo Wilsonovi mirovni pogoji sprejeti v taki obliki, da ostane od vsega programa le nekaj fraz, jedro pa ima drug namen, tedaj bo proletarijat vedel kaj ga čaka. Če pa se na mirovni konferenci sprejmejo Wilsonovi mirovni pogoji brez potvare, kar bi pomenilo z vključitvijo IV. točke ustave mednarod. biroa ne mnogo manj kakor minimalni program socializma, tedaj bo to delo delavstvu prikrajšano ter si bo lahko takoj uredilo svoje delo za agitacijo maksimalnega programa. To potem ne bo tako težko, kajti z uvedbo ustanov, priznanih v IV. točki medn.

biroa v L. narodov, za mednarodno delavstvo, bi se poslužili vseh tistih sredstev, ki so tam naznačeni in z izobraževanjem bi v eni generaciji lahko dovršili delo, ki mora biti opravljeno za uresničenje naših končnih ciljev.

Z odpravo avtokracije centralnih sil in ruske carske vlade, z osvoboditvijo narodov izpod nekdajšnjih avtokratičnih režimov in ostalimi osvobojajočimi narodi, ki preže nanje druge imperialistične sile, z jakim delavskim gibanjem na Anglaškem, Francoskem, Italiji, Švedski, Holandiji, in drugih deželah, proletarijat lahko zre, ako si uvrsti svoje organizacije vzlic vsemu trpljenju, ki ga je prestal v vojni, brez posebne skrbi v bodočnost. Njegov dan prihaja — prihaja tako neizogibno, kakor prihaja izza temne in viharne noči jutranja zarja, ki s svojim sijajem zbrise vse sledove nočne groze in pomladi dan za novo življenje. V neumornemu delu, sodrugji, leže tiste moči, ki prinese nov dan — zaželjeno dobo svobode, enakosti in bratstva! Na delo torej s podvojenimi močmi!

Tajništvo J. S. Z.

Milan Pugelj:

Na jezo.

Sprl se je z ženo, razbil v veži tri največje lončene skledе in premišljaj med tem, kaj bi na to jezo še napravil. Takoj mu je šinila prava misel v glavo. Planil je nazaj v hišo, kjer je šumela žena gor in dol, upirala roke ob boke in vsa zaripljena zmerjala in zmerjala. Odprl je malo rdečo omarico v steni in vzel iz nje velik ključ.

— V zidanico mi že ne greš, je prsknila žena, na mestu obstala in udarila s peto ob tla.

— Pa se poskusiva, če ti ni prav!

Gledal jo je samo z belino, posadil na glavo klobuk in trdo in brezbrizno odšel.

— Fej te bodi, fej te bodi, so letele besede za njim, a on je zavil za hišo in preko polj.

Bilo je koncem maja in vse je zelenelo in cvetelo. Škrjanci so peči v zraku, metulji so križali pot, in solnce je bilo toliko, da se je zdelo, kakor bi se vsa ogromna krajina na glas smejala. Tu in tam po njivah so delali moški, nekje pod mejo so pele ženske, a kmet je korakal neusmiljeno po nežnih travicah, ki so rastle iz pota. V koščeni, obriti obraz je bil rdeč, dihal je globoko in debelo, gledal je v tla in skremžil večkrat ustne, kakor da hoče zakleti.

Onstran njiv je stopil v gozdiček in onstran gozdička jo je mahal s hlastnimi koraki proti goricam. Koliko solnce je bilo tam, koliko zdravega in milega sijaja! Podolgovata holma ob desni in levi kakor božja kolena, a med koleni samo zeleno božje krilo, kjer se koti od diha nebeških ust in razvija od božanja blagih nebeških rok edino zemsko dete božje, vinska trta in njen tajni in sveti cvet in sad.

He, tista bela glava, ki gleda tam iz rebri, to je prva zidanica. V njej je hlad in mir, in ob njenih stenah spijo temni in visoki sodi in za njihovimi do-

gami leže rdeča in rumena jezera, čista in hladna in opojna, skrivajoča v sebi mogočen vonj, ki poživlja naše prsi in moč, ki draži kri in jo podi po žilah, da je starec mlad in bi se igral z mladenko, ki ji poganja iz neder prvi cvet. Tu so doma vinski duhovi, ki ščebetajo jeseni od posode do posode svoje tajne pomenke.

Kmet porine v vrata ključ, obrne ga in obstane pred pragom. Vrata zaevlijo in zlezejo daleč nazaj. Iz nizke temine se vlije val močnega in hladnega vonja, ki je opojen in močan, kakor da bi bil živ duh, ki se je privalil oblaku enako iz črnega soda.

Kmet stopi v hram, seže na polico nad vrati in izbmere dve lončeni posodi. Nese jih na prag, ogleda jih, če ni na dnu pajka ali pajčevine, stopi k velikemu sodu in natoči obe posodi do vrha. Od stene si prinese malo mizo, privali tualo, sede nanje in prične piti. Pije nekoliko in že je pozabljena žena, ki z jezikom pika in grize, še nekoliko pije in že so zatonile skrbi kakor solnce za gore, in že je posijalo novo, svetlo slonce zadovoljnosti in dobre volje. He, bili so časi, se domisli, ko je imel dvoje deklet zares in tri za kratek čas in vseh pet se je pulilo za njegov fantovski stan.

— E — he, katera mi ga vzame? Ti, Marijana, že ne, ker hodiš kakor gos, in ti tudi ne, Ušpeta, ker vidiš okoli vogla, in tudi ti ne, Lucija, ker imaš usta kakor nebeška vrata. A ti, Doroteja imaš nekaj, kar pozna do zdaj samo jaz in ti! To mi je všeč in kaj se ve, če me ne zmoti vrag, da se zavežem s teboj za vse kvatre!

— Holadra, mrmra kmet, lepe misli in dobro je, da sem sam!

Ali že mu šine v glavo spomin na kmeta, ki je ugnal sodnika samega, in žal mu je, ker je sam in ne more nikomur povedati dobre in važne prigodbe. Pije in pije, oddahne se, potegne z dlanjo preko ust, stopi na prag in gleda po jasni rebri. Gleda nekaj časa in zagleda nekaj črnega, ki se premika tam spodaj med zelenjem.

— He, he, kriči, Turek ali kristjan, ali kdor si božji, stopi k meni, prijatelj!

Postava obstoji, obrne se in naenkrat jo mahne kar počez proti zidanici.

— Ha, ha, se smeje kmet, to si pa ti! Tisti mlinar, kogar mlin mleti noče, kadar je kaj moče, kadar je pa suša, pa poslušaj.

Mlinar, dolg, suh, kocinast in škrbav, pravi, da je nesel vrečo moke konjedereu za hrib. Slišal je pa tam izza nekega zidu take glasove, kakor bi imela siva baba konjederska k jaslim priklenjene vrage mesto konj. Še po dnevi ga je bilo groza.

— Stopi naprej, pravi kmet, pa poskusiva tega le, ki bolj pogreje kakor vsako deklet!

— Pa gaj daj sem, Urh! Baba, veš, pa že tako gleda, da ti ne gre iz spomina.

— Katera baba?

— Konjederska! Prekrel bi jo, če bi se je ne bal. Kaj veš, s kom je v zvezji.

— Z moškimi je bila, dokler je bila za kaj, zdaj je pa taka, da še zadnji petelin za njo ne kavсне!

— Urh, primi se za jezik, da ti ne priklieče more v hišo ali pa boleznj k svinjam!

— Če bi bil vedel, mlinar, da bom tako mevžo dobil za tovariša, pa bi bil vzel svojo babo s seboj, če sva tudi skregana. Zakaj ona se ponoči vsega boji, samo moža ne. Pij, mlinar, ná, natočil sem že!

Mlinar pije in pije in ko postavi posodo na mizo, oblizne sčetinaste brke, išče z očmi po temnih kotih, najde vlažno tnaló, ga privleče k mizi in sede nanje.

— Kaj pa zdaj misliš? vpraša kmet. Kaj se ti zdi, da boš pil, pa molwal zraven? Povej mi kaj, če nimaš take glave, kakor lanska repa, ki je bila vsa šupla.

— Hej, ali ti veš, da jo je vrag ponesnažil? O res je tako: lani je vso repo vrag ponesnažil, zato je bila taka. To mi je povedala tista Katra s Kravjega roga, ki vidi samo na levo oko in še na tisto skoro nič. Pravi, da ga je videla.

— Ti si desetkrat slabši od moje babe. Zakaj moja baba ni za nič, je pa le za tisto dobra, za kar je, ti pa, fej te bodi, imaš babji gobec, pa še baba nisi.

— No, no, mrmra mlinar, kaj me pa nabadaš?

— Povej mi kaj, kar bo zame, glej ga hudimana! Pij, ná, pa obrni jezik po človeško.

Mlinar pije, kakor vidi kmeta, postavi posodo na mizo, se obriše in reče:

— Ti, Urh, ki hočeš biti bolj muhast, kakor so muhe, ene pa vendar ne veš!

— Pa jo povej, če je kaj prida.

— Tega ne veš, kako je ugnal kmet orožnika.

Kmet se čóha po temenu, včasih potegne vase tako globoko sapo, da zahrči, mrda zaničljivo z ustnicami in reče:

— Mlinar, od tebe pa ne pričakujem prave. Če pa kaj velja, ga bova pa še vsak pet takih mer, pa še ne pojdeva.

— No, vidiš, to je bilo tako. Moj stric, ni res, moj ujec, ker je bil moje matere brat — bog ji daj dobro, naduha jo je strla — moj ujec je imel tako-le slabost za divje zajčke. Če je zvohal, da hodi kateri v deteljo, pa si je izbral krepelce, in če je le mogel, ga je kresnil za dolge uhlje, da še zaeviliti ni imel časa. Imel je tudi pihalnik, ki ga je nabijal po ves večer. Če je ponoči zaplašil ž njim kakega zajčka, je pa tako nazarensko počilo, da je bila vsa hosta pokonei. In tudi vaščani smo mislili, da gredo Turki nad nas, pa je bil le našega ujca pihalnik. No, le čakaj, da ti povem naprej. Ravno zato pa, ker je imel ta pihalnik tako strašen glas, je naš ujec nekaj drugega potuhtal. Pri nas v vasi ni konj, kakor veš, samo vole imamo in krave. Včasih pa pride Ribničan z rešeti in piskri, on pa ima konja, tistega sirca, ki nima nič repa. Tisti sirec pa je imel rep, ker bi drugače ne bi dobil naš ujec žime, iz katere je spletel zanjke. Sicer je bil privezan pod Debeloglavčevim kozolecem in tam ga je naš ujec omulil. Vidiš, in zdaj ti bom šele povedal, kako in kaj. Ujec je nastavljal zanjke po tistih krajih med grmovjem, koder so hodili zajčki. Pa je marsikaterega dobil, ki

je cvilil in otepal. Hitro mu je vzel sapo in ga stlačil pod plašč. Veš, enkrat pa — poleti popoldne — ti gre ujec in se muza, ker že od daleč vidi dolgo-uhca, kako se zaman sili in puli naprej. Stopi dalje, postopi malo tako-le prime zajčka, se ozre okoli sebe in — o, satan in krota! — zagleda tam orožnika, ki je vse videl in prihaja bliže in bliže. Ujca prične nekaj ščegetati po tilniku in zadaj po glavi. Naenkrat sname zanko z zajčkove noge, dene ga bolj na rahlo med kolena, pa ga prične tepsti po zadnji. In zraven govori:

— Ti capin grdogledi, ti! Torej dobil sem te, uho tatinsko! Ali boš še hodil moje zelje glodat, kaj? Ali boš še hodil moje zelje glodat, kaj?

Orožnik pride in pravi:

— Kaj pa vi počenjate?

— Zajca sem ujel, ker hodi v moj zelnik. Že prej sem mu obetal, da jih bo dobil, zdaj ga je pa doletelo!

Ujec izpusti nato zajčka, ki jo odbriše med stljo in grmovjem, orožnik gleda v tla in nekaj zase brunda.

— Kaj pravite, vpraša ujec, ali bo še prišel v moj zelnik, ali ga ne bo več?

— Hajd k vragu, buča, zvita, je odgovoril orožnik in šel svojo pot.

— To-le sem mislil povedati, neha mlinar, ali je prava, ali ne?

— Še smejati se ne morem, pravi kmet. Nič prida ni. Vidiš, jaz vem pa tisto, v kateri je ugnal kmet sodnika samega!

— I, ta bo pa bosa!

— Jo bomo pa obuli. Pij, mlinar, da boš laglje poslušal.

Pila sta in pila in nista opazila, kako zahaja zunaj solnce. Čim manj svetlobe je prihajalo skozi vrata, tem svetlejšje so jima bile oči. In dihala sta globočje in težje.

— Ali ti veš, kje je Cirknica? je vprašal kmet.

— Na Notranjskem kali.

— Kaj pa je tam, mlinar?

— I, župnik mendá, cerkev, kmetje!

— Ali misliš, da je Cirknica vas?

— Trg bo!

— Nič trg, mesto, mlinar!

— Trg bo!

— Mesto, moka spridena, je zakričal kmet. Mesto je! Tam je moja baba doma, pa misliš, da ne bo mesto? Kaj pa ti veš, ki še čez hrib nisi nikoli pokukal!

— Da je trg, to pa le prav vem!

— Ni, je udaril ob mizo kmet. Misliš, da ti v vasi odštejejo petsto tolarjev, če jih rešiš nepre-skrbljenega dekleta? Zakaj pa že sedmo leto poslušam, da je ona iz mesta doma, jaz sem pa zarobljen kmet? Če mi ne daš prav, pa te vržem skozi vrata!

— N-o, pa bodi, kakor želiš! Čeprav je trg, pa le naj bo mesto!

— Nič zavoljo tega, mlinar, ampak zato, ker je!

— N-o, dobro!

— Kaj, ti boš mojo pamet postavljjal narobe?

— N-e, zameri! Pil sem preveč in jezik se mi vali po ustih kakor sirov štrukelj, ki ga ne moreš pogoltniti! Zdaj sam več ne vem, kaj je Cirknica: ali je trg, ali je mesto.

— Kaj si ti misliš, kaj je nadalje pri Cirknici?

— He, to pa vem! Tisto jezero, ki spomladi izgine in jeseni spet pride. Poleti kose po dnu, jeseni spet pride. Poleti kose po dnu, jeseni se pa vozijo v čolnih in ribe love. To vse vem.

— No, zdaj pride tisto, mlinar, kar sem ti mislil povedati. Veš, moj zlahtovec moje žene po polu stric — pri hiši se je reklo pri Kapunu — ta je bil tisti, ki je ugnal sodnika.

— E, e!

— Kaj pa meketaš kakor ovca? Ugnal ga je!

— Kako pa?

— Vidiš, ta je pa taka-le, mlinar. Tisti zlahtovec moj, trden kmet, je rad kako ribo pohrustal. Posebno so mu dišali sulci, ki so imeli včasih po osem in tudi po več funtov. Sam si je izpilil doma iz starega železa osti, pa je takole pod mrak sedel v čoln in pogledal, če leži kje blizu kakšno ribje poleno. Večkrat je kaj nabol in prinesel domov. Enkrat pa ga nekdo opazi, in birič mu prinese papir, ki ga je klical na saodišče. Tisti kmet gre in pride pred bradatega sodnika, ki ga vpraša, če ve, zakaj je prišel.

— Čeprav gledam in govorim, reče kmet, tega pa, zakaj sem poklican, le ne vidim in ne vem.

— Vi ste, pravi modro sodnik in gleda v sive papirje, vi ste lovili ribe. Zakaj ste jih pa lovili?

— I, ker so bežale, gospod!

— Le pametno govorite, ga svari sodnik. Ribji lov v jezeru je prevzel graščak.

— E — he, gospod sodnik, pomaha kmet, saj jaz nisem lovil na njegovem, saj jaz sem lovil na svoji parceli, nad svojim travnikom!

— Nič, maje sodnik glavo, vsa voda je graščakova!

— Če je pa taka, kima kmet in zahteva s kazalcem, potlej pa rečem enkrat za vselej kar na tem mestu to-le: Graščak mora v štiriindvajsetih urah spraviti vodo z moje parcele!

— Kam? vpraša začudeno sodnik in kmet se obregne: Kamor hoče, kaj me to briga! Volk je lužo izpil, pa je zato počil, graščak pa menda ne bo počil, ker ima trebuh kakor kovačev meh!

Sodnik čeka nekaj po papirju, premišlja in reče:

— Oče, vi ste bik!

Kmet, moj zlahtovec, tudi premišlja. Gleda v tla, se muza, pa dvigne čez nekaj časa oči in poniglavo povpraša:

— Kaj ste vi, gospod sodnik, vol?

— Héhehe, héhehe, se smeja mlinar in prekłada omahujočo glavo z desne na levo. Héhehe, héhehe!

— Tako je ugnal z besedo sodnika, neha kmet svojo zgodbo. Jaz pa, doda, bi ugnal še koga drugega, še koga drugega ti pravim! Ugnal bi, poslušaj, mlinar, ugnal bi hudiča samega!

— Ježeš pomagaj, zastoče mlinar in se stisne kakor mokra kokoš.

— Pa veš, s čim bi ga ugnal? S pijačo, ti povem, s pijačo bi ga, da, hudiča samega, če je prav žejen kakor devet kovačev!

— Ježeš pomagaj, zajavka mlinar in se še bolj skrči. Drži jezik, da ga še res ne priklješ!

— Toliko mer, kolikor jih pcedim jaz, jih tudi sam satan ne spravi pod streho. Pa naj pride sem, če ne verjame!

Mlinar zdrzne naenkrat pod mizo in obleži pijan in prestrašen.

— Ježeš pomagaj, stoka od tal, ne govori tako, ker je pod mizo tako čuden duh, kakor bi po peklu smrdelo.

— Kar sem dejal, sem dejal, pravi kmet in udari s posodo po mizi.

Zunaj je že večer, a ves svetel in jasen. Zvezde gore in luna sveti naravnost v hram. Okoli in okoli vse evrči in šumlja, vse se giblje in ziblje v tihi sreči, ki jo izdihava to nebo z zvezdami in mesečem. V dolini pojo fantje.

Kmet naenkrat sliši neko drobljenje in zdi se mu, kakor bi tekla okoli hrama srna. Prime vrč, pije in preko vrča vidi naenkrat črnega kozla s kratkimi rogmi in dolgo brado. Kozel preskoči prag, postavi se na zadnje in iz sprednjih so naenkrat roke. Oči se mu svetijo kakor mački. Oblizne se z rdečim jezikom in nič ne zine.

Kmet čuti, kakor bi mu kdo zabadal v hrbet in tilnik iglo za iglo, ali z očmi ne trene in ustne malomarno zateguje.

— Na, pij, pravi, če si zakaj!

Kozel stopi bliže in pije. In tudi kmet pije. Ko sta vrča prazna, pa stopi spet k sodu. Natoči do vrha in spet pijeta. Pijeta in pijeta, a ni pijan kmet in ni pijan kozel.

Kozel stopi bliže, sključi se in sede h kmetu, ki se odmakne. Kmet ga gleda od strani, viha nos in reče:

— Sedi dalje od mene, na ono stran!

Zakaj?

— Ker nesramno smrdiš!

— Saj gnoj tudi smrdi, pa si ga le vajen.

— Nak, kmetu pa ne smrdi gnoj, hudič! Vidiš, kako si neumen in kako nič ne veš! Kmetu gnoj lepo diši, tako mu diši kakor škricu gartroža! Gnoj je za kmeta smetana, ker je smetana za naše njive!

— Kako pa torej smrdim?

— Kakor bi cunje palil, žgal kosti ali pa staro usnje, razlaga kmet in viha nos, in še huje smrdiš! Odmakni se, trkajva preko mize!

Kozel sede res na drugo stran in spet pijeta in pijeta. Kmet toči znova, postavi vrča na mizo in trči. In spet pijeta in pijeta. Kmet toči znova, postavi vrča na mizo in trči. In spet pijeta in pijeta. Kozel se liže, ali že ne more ujeti vseh kapljic,

ki mu uhajajo ob desni in levi strani ust v brado in kapljejo od tam na grdi in kosmati trebuh. Nenadoma prične kašljati in kmet pokaže s kazalcem vanj:

— A-ha, pravi, sem te že ugnal! Do grla ti se ga vino! Še enkrat treči!

Trečita še enkrat in nagneta vrče. Kozel samo parkrat požre, postavi vrč na mizo in v tistem hipu omahne. Pade po črnih tleh in leži tam smrdljiv in kosmat.

Kmet potrka ob mizo in se zadovoljno zakrohota:

— Ugnal sem samega hudiča, mlinar!

Brene pod mizo, ali mlinar smrči in se ne gane.

— Zdaj pa, pravi kmet, vržem oba skozi vrata in grem domov.

Umakne mizo k steni, tiplje za mlinarjem, zagrabi ga, nese čez prag in vrže v travo.

— Ježeš pomagaj, zastoče mlinar in spi naprej.

Kmet gre nazaj, tiplje za kozlom, zagrabi spredaj in zadaj, ali dvigniti ga ne more.

— Težka je, mrmra, mrha peklerska, kakor bi bila iz svineca.

In še enkrat prime, močneje se postavi na noge, ali ne dvigne ga.

— He, prekleti kocinar, mrmra, v vinskem hramu te pa ne pustim. Tudi pri babi bi te prej pustil, tukaj te pa ne bom!

In vnovič se postavi, zagrabi spredaj in zgrabbi zadaj, ali košmatineca ne premakne. Stopi naprej, oprime glavo in skuša dvigniti samo prednji del. Ali glava se ne gane.

— He, se jezi, težak je ta capin kakor cerkveni vogal. Kaj ima neki v sebi mesto mesa in kosti? Stoji nad njim in spet čuti po tilniku in hrbtu, kakor bi mu kdo zabadal igle v kožo.

— Zdaj pa imam res hudiča, mrmra in groza se ga poleteva. Zgrabi naenkrat klobuk, zaklene vrata za seboj in teče na vso moč v dolino. Beži skozi gozd, in od desne in leve mahajo za njim smreke in bori, on pa ravno toliko, da jim sproti uhaja. Leti čez njive in mlado žito nejevoljno šumi in ga zbada. Pogleda kvišku, in luna se jezno smeri.

Kmet pa teče in teče skozi tiho vas in butne na vso moč ob vrata farovža. Ves je upehan, ne gleda nikamor drugam nego v kljuko. In ker dolgo nikogar ni, buta s čevlji v vrata, bije s pestmi po njih in vije kljuko, da odmeva dolgočasno po kamenitih hodnikih.

Čez dolgo časa prideta župnik in kuharica in mu odpreta. Ko izve župnik, kako in kaj, ga umije z blagoslovljeno vodo. To takoj pomaga. Kmet gre domov in se spravi v postelji z ženo še tisto noč. Poslej ne preklinja in s hudičem nista bila nikoli več skupaj.

UTRINKI.

Lenin sklicuje "komunističen" kongres in apelira na boljševike v baltiških deželah, na Poljskem Ogrskem, Finskem, v Ukrajini, Nemčiji in nemški Avstriji, da pošljejo delegate. Komunistični kongres naj "zatemni" socialistično konferenco v Bernu in mirovno konferenco v Parizu. Lenin je še vedno velik optimist, dasi mu je praksa pribavila mnogo razočaranj.

Iz Varšave poročajo, da so se 26. januarja vršile na Poljskem volitve za ustavodajno skupščino. Veljal je proporcni sistem in klerikalna stranka je dobila 50% vseh oddanih glasov, socialisti so dobili 15% židje in kmečka stranka pa ostale glasove. Izmed 435.000 registriranih volilcev obojega spola se je udeležilo volitev 320.000 oseb. Volitve — ki so bile prve v 140 letih brez zunanjega vpliva — so bile zelo mirne.

"Le Populaire" piše, da je Sazanov v imenu vlade v Omsk-Kubanu izjavil, da se ne udeleži ruske konference. Ravno tako so odrekle udeležbo ostale buržvazne ruske grupe. Republika Georgija in Baltiške dežele smatrajo, da so neodvisne od Rusije, torej se konferenca ne tiče njih. Ruski listi, ki so nasprotni boljševikom, pozivajo svoje stranke, da naj se ne brigajo za rusko-zavezniško konferenco.

Leta 1918. je bilo v Zedinjenih državah 62 slučajev linčanja. Med žrtvami je bilo pet žensk; štirje linčani so bili beli, vsi ostali so bili črnici. Leta 1917. je bilo število teh "justifikacij" za 26 nižje. Statistika navaja te hladne številke; kulturna zavest se pa ne more zadovoljiti s statistiko, kajti vsak tak umor je črna pega na kulturi in noben izgovor ni dovolj trden za opravičenje ali ozaljšanje takih bestijalnosti. Visoko število slučajev kaže, da je linčarstvo v Ameriki rešen problem. Objavljanje statistike in nekoliko člankov v časopisih ne more tu nič pomagati. Krvava razvada, ki ni omejena na kakšno posamezno državo, se mora smatrati za federalno zadevo; federalni kongres in vlada bi se morala lotiti problema z vso resnostjo in ga ne bi smela odložiti, dokler ne najdeta zdravila zoper to strašno bolezen. Dokler se to ne zgodi, smo v nevarnosti, da bo zunanji svet skomizgaval, kadar govorimo o demokraciji.

NAZVANJE.

Naročnikom, ki so zaostali z naročnino, smo ta teden razposlali tirjatve.

Prizadete opozarjamo, naj naročnino poravnajo v najkrajšem času. V pisma smo dali tudi pole za nabiranje naročnikov. Upamo, da se boste potrudili in nam pridobili število novih naročnikov. "Proletarec" vestno vrši svojo dolžnost do zavednega slovenskega delavstva, dolžnost tega delavstva pa je podpirati njegovo glasilo.

Upravništvo.

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

- Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
 Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
 Glavni tajnik: BLAŽ NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.
 1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.
 2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, 170 Main St., rFanklin, Conemaugh, Pa.
 Blakajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.
 Pom. Blagajnik: ANTON HOČVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

- Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
 1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
 2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

- Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.
 1. porotnik: FRANČ TEROPČIČ, R. F. D. 3. Boš 146, Fort Smith, Ark.
 2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
 Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNI GLASILO:

"GAS NABODA." 82 Cortlandt Street, New York City.
 Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prosi, da pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštних, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potem privatnih čekov. Nakaznice naj se nastovljajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.
 V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakve pomanjkljivosti, naj to nemudoma zaznajo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

S. R. Z.

Račun od 1. septembra 1918 do 31. januarja 1919.
 Gotovine dne 31. avgusta 1918 \$ 3,278.28

DOHODKI:	
September	\$ 312.85
Oktober	591.24
November	1,320.21
December	6,742.58
*) Januar 1919	5,149.60
Skupaj	\$17,994.76

IZDATKI:	
September 1918	\$ 664.50
Oktober	903.72
November	562.63
December	664.63
Januar 1919	2,935.96
Skupaj	\$ 5,031.44

Cisti prebitke koncem januarja 1919 in na čekovnem prometu Kaspar State Banke \$12,363.32
 *) Ta svota je bila deponirana na Kaspar State Banki dne 4. februarja 1919 in kaže dohodke v mesecu januarju 1919.

PREGLED STROŠKOV.

Na konvenciji odobreni računi, konvenčni stroški, slikanje, slike, brzojavi in nagrade	\$ 784.52
Poravnava računa za dvomesečno delo pisarniške pomoči in za druge stroške	84.61
Stiri angleške revije, 1 slovenska in 1 brošura (skupaj 135 tisoč iztisov), prestava, ureditev in poštnina	1,827.53
Druge tiskovine	305.35
Adjustiranje zadeve v Sheboygan, Wis.; brzojavi in drugi troški	26.46
Stanarina	79.75
Nakup pohištva	328.25
Plače pisarniškemu osebju za pet mesecev	625.00
Stroški deputacij, vožnina, dnevnice, kabli, brzojavi itd.	586.63
Pisarniške potreščine	196.84
Poštnina in ekspres	186.50
Skupaj	\$ 5,031.44

PREMOŽENJE S. R. Z.

Na čekovnem računu pri Kaspar State Banki	\$12,363.32
Prebitke ročne blagajne v rokah tajnika	41.69
Inventar	350.00
Skupno premoženje	12,755.01
Namestnik Iv. Krešiča: Fr. Zajc.	
Namestnik J. Kvartiča: P. Berger.	
Joško Oven, nadzorniki.	
Anton J. Terbovec, tajnik.	August Aučin, blagajnik.

IZVLEČEK ZAPISNIKA 11. SEJE S. R. Z.

Redna seja izvrševalnega odbora S. R. Z. v četrtak, 13. februarja ob 8. uri zvečer. Predseduje brat Rus; navzoči: Mary Aučin, A. Aučin, F. Godina, F. Kerže, M. V. Konda, E. Kristan, A. J. Terbovec, J. Zavertnik, A. H. Skubie.

Z ozirom na to, da je brat Aučin resigniral od blagajništva, se izvoli blagajnikom br. Filip Godina. Tajnik in blagajnik sta vsak pod \$10,000 varščine in radi premembe v blagajniškem poslu, se uredi, da se dobi varščina za brata Godina v znesku \$10.00.

Br. tajnik poroča, da Kaspar State banka plačuje po 2% od denarja naloženega na čekovnem računu pri tej banki in omeni, da bi bilo dobro, da se za večjo varnost na banki naloženega denarja zahteva od banke, da tudi ona položi varščino v takem znesku, kakor ga določi eksekutiva. Še naprej ostane v veljavi sklep eksekutive, da vse čeke podpisujeta tajnik in blagajnik. Na priporočilo gl. tajnika se sklene, da se najme varnostna shramba pri Harris Trust and Savings banki za shranjevanje vrednostnih listin in da do teh shramb imata dostop le tajnik in blagajnik skupno.

Iz Barbertona je prišla prošnja, da o priliki pošljemo tja govornika. Ker Kerže in Kristan najbrž ne bosta utegnili prirejati shodov prvo polovico v marec radi drugih važnejših poslov, je bilo sklenjeno, da se skuša dobiti katerega drugega govornika, ki bo napravil turo po naselbinah v Ohio. O tem bomo poročali kasneje.

Na sejo je prišel tudi Vincent Cainkar, predsednik S. N. P. J. in član čikaškega Jugoslav Reliefa pod vodstvom Rev. Jagera in je povedal, da ta organizacija ne obstoji več. Br. Cainkar je tudi povedal, da je Rev. Jager prejel pismo od zanesljivih oseb, v katerem se mu je povedalo, da so začeli Italijani izga-

njati Slovence iz okupiranih slovenskih pokrajin, ker se boje, da ne bi v slučaju, da pride do plebiscita, imeli Slovani prevelike večine.

Seja zaključena ob enajsti uri.

A. J. Terbovec, tajnik.

TISTIM, KI NAS VPRAŠUJEJO, KEDAJ IZIDE "AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR",

naznanjamo, da ga jim bomo poslali takoj, ko ga dobimo iz knjigovoznice. Če se kaj izrednega ne pripeti, ga bodo imeli vsi naročniki v rokah proti koncu tega meseca. Vzroke zakasnitve smo že večkrat navedli v Proletarcu in mislimo, da so večini naših čitateljev znani.

Kdor še ni naročil koledarja, naj pošlje naročilo sedaj. Stane 50c.

SLOVENSKIM SODRUGOM V COLLINWOODU.

Članstvo slov. soc. kluba št. 49, J. S. Z. v Collinwoodu vljudno opozarjam, da se polnoštevilno udeleži polmesečne seje dne 1. marca ob 7:30 zvečer v navadnih klubovih prostorih. Na dnevnem redu bo več važnih stvari, kot volitve veselničnega odbora, glasovanje o pravilih J. S. Z., ki so bila razposlana klubom J. S. Z., diskuzija o povečanju naše Delavske čitalnice in druge točke, o katerih bomo razpravljali. Sodrugi, ne pozabite na poset te seje.

Jos. F. Durn, korespondenčni tajnik.

LISTU V PODPORO.

Miss Mary Aučin, Chicago, Ill.....	\$ 2.75
B. Kajtna, La Salle, Ill.....	—50
J. Mrhar, Cleveland, Ohio.....	1.00
Frank Pusnik, Absher, Mont.....	—50
Matt Stichauner, Hudson Heights, N. J.....	—50

Skupaj.....\$ 5.25
Zadnji izkaz.....10.25

Skupaj.....\$15.50

NAŠE KNJIGE

Naš najboljši pripomoček za pridobivanje izobrazbe so knjige; ne vsake knjige. Na trgu dobite vse polno cenениh knjig, ki imajo namen uzgajati ljudstvo v protidelavskem duhu. V teh knjigah se črni socializem kot največje zlo za človeško družbo. Taká literatura se razširja med ljudstvom v stotisočih izvodih. Mi nismo tisti, ki bi branili delavstvu čitati knjige, pisane proti delavskim interesom. Toda dolžnost vsakega zavednega delavca je čitati tudi liste, knjige in brošure, ki zastopajo njegove interese. Le na ta način se bo učil spoznavati današnji sistem, videl bo, kaj je v njem slabega in kaj dobrega in katera pot vodi do izboljšanja.

Nekaj literature, s katero boste pridobili precej socialnega znanja, dobite tudi pri "Proletar-

cu". Zelo priporočljiva je knjiga "V novo deželo", ki je izšla pred kratkim. Stane 30c. V nji dobite več zanimivih poučnih člankov, in čitanje teh je za vsakega delavca, ki stremi po izobrazbi, neobhodno potrebno.

Tistim, ki čitajo dobro angleško, priporočamo knjigo "The Profits of Religion". Spisal jo je znani soc. ameriški pisatelj Upton Sinclair. Petindvajset let je delal Upton Sinclair na tej knjigi in lahko se reče, da je knjiga "The profits of Religion" prva te vrste v angleški književnosti. Mehka vezana stane 50c.

Na razpolago imamo še par vezanih knjig "Džungel" (Spisal Upton Sinclair). Mehka vezba je nam pošla. Kdor želi vezano, naj nam pošlje \$1.50, pa mu jo bomo odposlali.

Pazite na naš imenik knjig, ki ga priobčuje mo od časa do časa v Proletarcu.

ZA IZOBRAZBO

Razširite svoje znanje! Poučite se o socialnih vprašanjih. Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v zalogi sledeče knjige in brošure:

Upton Sinclair (poslov. J. Zavertnik in I. Kaker): Džungel. Povest iz čikaških klavnice (trdo vezana).....	\$1.50
Ethel Kristan: "V novo deželo".....	.30
"Proletariat".....	.10
"Kdo uničuje proizvodnjo v malem".....	.10
Socialistična knjižnica (dva zvezka) in "Naša bogastva".....	.10
"Kapitalistični razred".....	.10
"Katoliška cerkev in socializem".....	.10
"Zadružna prodajalna ali konsum".....	.05
"O konsumnih društvih".....	.10
Enrico Ferri: "Socializem in moderna veda".....	.50
"Socializem".....	.10
"Spoved papeža Aleksandra".....	.10
Upton Sinclair: "The Profits of Religion" (v angleščini).....	.50
Majska izdaja 1918.....	.10
"Ameriški družinski koledar" letniki: 1916-17-18, vsaki.....	.50
"Ameriški družinski koledar" za leto 1919.....	.50

Poštnina je že všteta v teh cenah. Pošljite naročilo že danes na:

PROLETAREC,

3639 West 28th Street

Chicago, Ill.

VAŽNO ZA NAROČNIKE!

Zakon zahteva, da mora vsak naročnik imeti list plačan v naprej. Ne na nas, temveč na vas je ležeče, če hočete imeti vse številke Proletarca. Vi imate na svojem naslovu v oklepaju številko, ki pomeni, do kdaj imate list plačan. Prihodna številka lista je (598) in če je Vaša številka na naslovu taka ali pa še manjša, tedaj takoj obnovite naročnino, ker smo drugače po zakonu prisiljeni, da Vam takoj ustavimo list.

John Fitzpatrick,
kandidat Labor Party za župana.

Shodi Labor Party v Chicagi.

V Nedeljo 23. Februarja:
ob 2. popoldne.

29. volilni okraj (ward);
SHOD V DVORANI ŠOLE
HARPER, SO. WOOD ST.,

.. blizo 65th St.

31. volilni okraj;
SHOD V ŠOLI KOPERNI-
CUS, SO. THROOP ST.,

blizo 60. ceste.

GOVORNIKI:

John Fitzpatrick, predsednik Chicago Federation of Labor, kandidat za župana.

John Kikulski, organizator 50,000 delavcev v čikaških klavnicah, kandidat za mestnega klerka (City Clerk).

Wm. E. Rodriguez, kandidat za višjega sodnika (Superior Judge).

Duncan McDonald, predsednik Illinois State Federation of Labor.

Vsi ti govorniki bodo nastopili na shodih v obeh šolah.

M. P. Murphy, kandidat za aldermana v 29. wardi bo govoril v dvorani šole Copernicus.

Pojdite v stavko proti političnim bosom s tem, da se ne udeležite primarnih volitev v torek 25. februarja. Vsi kandidatje, ki so na primarnih volitvah omenjenega dne, so orodje v rokah političnih bosov, bodisi Roger Sullivana, Brundage, Deneena, Thompson-Lundina in drugih političnih bosov. Porazite njihovo igro s tem, da se ne udeležite primarnih volitev.

Podpišite peticijo kandidatov delavske stranke (Labor Party), da pridejo na volilno listo pri mestnih volitvah dne 1. aprila t. l. — Peticijo Delavske stranke lahko podpišete v upravnistvu Prosvete in Proletarca, ali pa na unijskih sejah in drugih lokalih, ki so naklonjeni tej stranki.

KANDIDATJE LABOR PARTY:

JOHN FITZPATRICK, kandidat za župana; JOHN KIKULSKI, kandidat za mestnega klerka (City Clerk); KNUTE TORDELSTON, kandidat za mestnega blagajnika; MORRIS FRIEDLAND, za sodnika municipalnega sodišča (for Judge Municipal Court); WM. RODRIGUEZ, za višjega sodnika (for Judge Superior Court.)

Delavstvo je samo opravičeno odločati o svoji politiki. V politični in strokovni organizaciji leži naša moč!

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrševsak drugi in četrti petek v mesecu v Ilirija dvorani", 310—1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

Ant. Jeraj, tajnik,
495 Park Str.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzoru od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so asloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasan dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

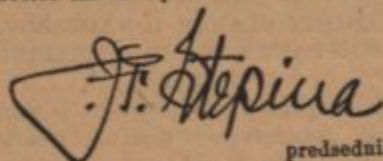
American State Bank je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim

nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banks pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kekar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipotečnih bondov.

predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE

Blue Island Av., vogal Loomis in 18.

Naše največje veselje.

Naše največje veselje je: ko prebiramo pisma, ki nam jih redno prinaša pošta, v katerih se izraža staro in mlado o koristi, ki so jo imeli oni in njih družine od rahljenja Trinerjevega Grenkega Vina. Stotine pisem, ki jih dobivamo vsaki mesec od vseh krajev Združ. držav utrjuje naše prepričanje, da Trinerjeva zdravila so vedno uspešna. Berite samo dvoje pisem od jan. 10. in 20. 1919: Ramsaytown, Pa. — Trpel sem čez 6 let na želodec. Trinerjevo grenko vino mi je pomagalo, zato ga priporočam vsim rojakom. John Parapat. — Hamilton, Ohio. — Moja žena je bila bolna dva leta, trpela je z glavobolom in na želodec. Trinerjevo grenko vino ji je pomagalo, od onega časa ga oba rabiva in sva zdrava. Martin in Julija Kossec. Po lekarnah \$1.10. Za revmatizem, nevralgijo, putiko, spahke, otekline itd. je Trinerjev Liniment vedno pravo zdravilo, ki lajša bolečine. Po lekarnah 35 in 65c, po pošti 45 in 75c. Joseph Triner Co., 1333—1343 S. Ashland ave., Chicago, Ill.

Ako čitaš Proletarca, pa spotedaj ga pokaži še tovarišu in mu se učiš ti. To bo duševni dobiček del, kar izveš ti in se raučil, česar ga priporoči, da bo tudi on to izveznaš, da je dober list in te zanima, zate in zanj.

Ali kašljate?

Nikar ne zanemarite, da ne bi takoj zdravili kašlja. Kašelji je simptom, ki zahteva takojšnjo pozornost. Potrebujete zdravilo, ki je dobro in učinkovito, na katero se morete zanesti. Poslušajte naš nasvet: vzemite

Severov Balsam za pljuča.

(Severa's Balsam for Lungs), ki je prijetno zdravilo za kašelji tako pri otrocih kot pri odrasčenih. Uspeh je izvrsten. Ozdravi šegeganje v grlu, omehča sluz, ter zdravilno in blagodejno vpliva na vnete dele. Berite, kar nam je Mr. Jos. Shranek, RFD. No. 3, Troy, Mo., pisal 29. decembra 1917:

"Pil sem nekaj mrzle vode in to mi je vdarilo na pljuča, vsled česar sem dobil suh kašelji, ki me je hotel zdati, kadarkoli sem pričel kašljati. Porabil sem poldrugo steklenico Severovega balzama za pljuča in kašelji je skoro popolnoma izginil. To je najboljšo zdravilo za kašelji, katero se more dobiti za denar. Brez njega ne morem biti in ga imam vedno v svoji hiši".

Poskusite tudi vi! V kratkem se bodeš prepričali, da smo vam prav svetovali. Severov balsam za pljuča se mora jemati pri zdravljenju kašlja, hripavosti, bronhijalnega kašlja in pri srčnem kašljanju pri influenci.

Cena: 25 in 50 ct.

Severove tablete zoper prehlad.

(Severa's Cold and Grip Tablets) se priporočajo za zdravljenje prehlada, hripave, mrzlice in influence. Cena 30c.

Severovo Godhardsko olje

(Severa's Godhard Oil) je izvrstno mazilo, ki se uporablja pri trdih mišicah in sklopah ter pri bolečinah v prsih, ki so posledica prehlada in revmatizma. Cena 30 in 60c.

Severov Antiseptol

(Severa's Antiseptol) je izborno grgalno sredstvo za bolni vrat ali pri izgubi glasu vsled prehlada. Pri nosnem prehladu in nahodu se naj rabi kot nosno mazilo. Cena 35 centov.

Severov želodčni grenčec

(Severa's Stomach Bitters) se priporoča kot tonika za slab želodec, posebno za slabe in stare ljudi. Daje dober tek. Cena 75c in \$1.50.

Severovo zdravilo za obisti in jetra

(Severa's Kidney and Liver Remedy) napravi dobro delo pri zdravljenju boleznih v ledicah in mehurju. Vzemite to zdravilo, ki vam odpravi bolečine v hrbtu. Cena 75c in \$1.25.

Severov Krvočistilec

(Severa's Blood Purifier) se mora jemati zgodaj spomladi, da očisti in ojači kri. Vstavi mozole in izpušča je. Cena \$1.25.

Zahtevajte ta in druga Severova zdravila v vaši krajevni lekarni. Vsak lekarnar bo vesel, da vam bo mogel postreči ali pa naročiti zdravilo za vas. Ako ne morete dobiti Severovih zdravil v vašem kraju, pošljite naročilo skupno s potrebnim zneskom naravnost nam.

W. F. SEVERA CO.,

Cedar Rapids, Iowa

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gošpodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri “Čas”, 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Kašelj v Februarju

kakor kašelj v drugem času izgine hitro, ako se takoj pravilno zdravite. Nikdar vam ne bo žal zaupati v zdravilo, ki je bilo od leta 1881 priznано kot prijetno zdravilo proti kašlju. Njegovo ime je

Severa's

Balsam for Lungs

(Severov Balzam za Pljuča). Dobi se v vseh lekarnah. Kupite ga lahko kadar ga rabite. Dobro je pa da ga imate steklenico vedno v hiši. Zavarovanje je proti kašlju, prehladu, hripavosti in bolečine v grlu. Poskusite ga danes. Cena 25 in 50 centov.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Previdne gospodinje

Imajo doma vedno eno steklenico Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za vtrčenje pri revmatičnih bolečinah, prehladu, zavstavljenju itd.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra

25c. in 50c. v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Delavec, ki ne čita svojega glasila, je nepopoln delavec. On je hlapec svojega gospodarja, nikdar pa in v nobenem oziru ne sam svoj gospod.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: “Pazite na vaš beli denar za črne dneve.” To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot temeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: “Zrna do zrna pogača: kamen na kamen palača”. Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vloge enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prvo posojilne mortgage (markeče) in dajemo v namerne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vpoj.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. :- :- :-
“PROLETAREC” se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potreščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Kenike prejaete zastoj.

:-

Vse delo garantirano.

*Slovincem priporočamo
v posečanje*

KAVARNO MERKUR
3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S.
R. Z. in Proletarca.)

*Dobra kuhinja : : : : :
: : : : : Dobra postrežba.*
KARL GLASER, imeitelj.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni
in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravlila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeti bolniki naj pišejo slovensko.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009.

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,

(Adv.) Chicago, Ill.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonske, itd.
Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

Zaupno zdravilo delá čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovatelja zasluži popolno zaupanje in čišlanje od strani številnih odjemalcev. Malo povišanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsak prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vspeh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh boleznih jih je devetdeset odstotkov povzročenih in spočetih v žlodeu. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vino očisti želodec in odstrani iz notranjščine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen blag zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rudeče vino. V zadevi zabasanosti, neprebavnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slaboče, kakor tudi v želodčnih neprilikah, ki rače nadlegujejo ženske ob spremembi žitja ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah.

Najnovejše nagrade so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER
MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave.

Chicago, Ill.